

Državljska vzgoja in etika

IZBIRNI DEL

Metoda 15

Razred: 8	Predmet: Državljska vzgoja in etika
Tematski sklop	Izbirni del
Tema / vsebina	Biti ali imeti

UČNI NAČRT

Cilji	Učijo se zamišljati več možnosti (alternativ) za razvoj na določenem področju, tehtati njihove posledice, z njimi povezane vrednote
Pojmi	Svoboda, materialno bogastvo, narava, lastnina, duhovnost
Možne medpredmetne povezave	Zgodovina, geografija, sociologija, psihologija, okoljska vzgoja itd.
Dodatne informacije za učitelje	1. Učitelj naj bo pozoren na prenos znanja v konkretno vedénje v razredu – ni dovolj, da učenci vedó, kaj je dober oziroma slab argument, to morajo tudi uporabljati v pogovoru v razredu. 2. Učitelj naj dano gradivo poveže z vsakdanjimi izkušnjami učencev. 3. Učenec naj zna utemeljiti izbore, uskladiti mnenja, ovrednotiti različne zamisli (npr. tudi razvojne načrte) z vidika trajnostnega razvoja.
Dodatne informacije za učence	1. Pomen poslušanja sošolcev in ocene njihovih argumentov. 2. Povezava razgovora v šoli z vsakdanjimi izkušnjami.

DIDAKTIČNI MODELI

Ime	Sožitje med človekom in naravo
Neposredni cilji	Na primeru učence opozorite na razkorak med pojmom imeti in biti in posledice, ki ga to razmerje nosi v vsakodnevnem življenju.
Didaktična naloga	Na primeru govora indijanskega poglavarja Seattla iz plemena Skvomiš iz leta 1854, v katerem se odziva na zahtevo belcev po indijanskem ozemlju, razvijte razpravo o razmerju med imeti in biti.

Metodika-variante

Primer govora indijanskega poglavarja Seattla iz plemena Skvomiš iz leta 1854, v katerem se odziva na zahtevo belcev po indijanskem ozemlju naj služi kot podlaga razprave o imeti in biti. Najprej predstavite situacijo Indiancev na sredi 19. stoletja, nato poskušajte učencem razložiti pohlep belcev po zemlji. Nato v diskusiji poskušajte predstaviti kakšno sodobnejšo življenjsko situacijo, v kateri se na podoben način zrcali razmerje med biti in imeti.

Načrt razprave z učenci:

Možni potek razprave.

1. O čem govori poglavar Seattle?
2. Zakaj menite, da se je na ponudbo belcev odzval na ta način?
3. V čem poglavar vidi največjo vrednost človekovega življenja?
4. Kaj lahko o njegovih vrednotah povemo iz današnje perspektive? Bi se z njimi strinjali?
5. Je danes pomembneje biti ali imeti? Zakaj menite, da je tako?
6. Bi moralo biti kako drugače? Zakaj?

7. Ima sporočilo njegovega govora kakšen globlji pomen tudi danes? Itd.	
Drugo gradivo	<ul style="list-style-type: none"> - Justin, J. (2007). <i>Državljska vzgoja in etika; učbenik za 8. razred</i>. Ljubljana: i2. - Burgar, F. (1994). <i>Kako naj vam prodamo modrino neba - besede indijanskih poglavarjev</i>, Ljubljana: Samozaložba - Več avtorjev. (2003). <i>Smo del stvarstva: govor poglavarja Seattla ob prodaji zemlje priseljencem leta 1855</i>. Ljubljana: Gnostica - Wisdom of Chief Seattle, http://www.youtube.com/watch?v=qJq64jK0kFo (3.6.2008)
Internetni / knjižni kotiček za učence	<ul style="list-style-type: none"> - Film Gold Rush (1925), http://www.imdb.com/title/tt0015864/ (3.6.2008) - Suquamish Tribe, http://www.suquamish.nsn.us/ (3.6.2008) - Poglavar Seattle, http://sl.wikipedia.org/wiki/Poglavar_Seattle (3.6.2008) - Wisdom of Chief Seattle, http://www.youtube.com/watch?v=qJq64jK0kFo (3.6.2008)
Internetni / knjižni kotiček za učitelje	<ul style="list-style-type: none"> - Justin, Janez; Sardoč, Mitja & Klemenčič, Eva (2008). <i>Učenje in izobraževanje za demokratično državljanstvo: zbirka gradiv – zgoščenka</i>. Ljubljana: Pedagoški inštitut. - Seattle and King County Milestones, http://www.historylink.org/essays/output.cfm?file_id=7110 (3.6.2008) - Chief Seattle, http://en.wikipedia.org/wiki/Chief_Seattle (3.6.2008) - "Thus Spoke Chief Seattle: The Story of An Undocumented Speech", http://www.archives.gov/publications/prologue/1985/spring/chief-seattle.html (3.6.2008)

DODATNI MATERIAL

Problem sožitja med človekom in naravo ponazarja govor indijanskega poglavarja Seattla iz plemena Skvomiš leta 1854 na zahtevo belih naseljencev o prodaji indijanske zemlje. Danes je tu mesto, ki se po poglavarju imenuje Seattle.

Govor indijanskega poglavarja Seattla

»Kako je mogoče kupiti ali prodati modrino neba in toploto zemlje? Kaj takega nam je popolnoma tuje. Svežina zraka in bistrost vode nista v naši posesti, le kako bi ju mogli potem kupiti? Vsak drobec te zemlje je svet mojemu ljudstvu. Vsaka lesketajoča borova iglica, vsako zrno peska na rečnemrodu, vsaka meglica v mraku gozda, vsaka drobcena žuželka, vse to je sveto v mislih in življenju mojega ljudstva. Sokove dreves prežemajo spomini na rdečega človeka. Ko umrli bledokožci odidejo na sprehod med zvezde, pozabijo na zemljo, ki jim je dala življenje. Naši mrtvi nikoli ne pozabijo svoje prečudovite zemlje, kajti ona je mati rdečega človeka. Mi smo del te zemlje in ona je del nas. Dišeče trave so naše sestre; jelen, žrebec, veliki orel – so bratje. Skaloviti vršaci, sočni pašniki, toplo ponijevo telo in človek – vse pripada isti družini. Ko Veliki poglavar pošilja iz Washingtona svoj glas, da želi kupiti našo zemljo, preveč zahteva od nas. Veliki poglavar sporoča, da nam bo poiskal kraj, kjer bomo lepo živeli. On bo naš oče, mi njegovi otroci.

Razmislili bomo o ponudbi, da kupite našo zemljo. Vendar to ne bo lahko. Ta zemlja nam je sveta. Ta bistra voda, ki teče v hitrih potokih in rekah, ni samo voda, ampak kri naših prednikov. Če vam prodamo zemljo, se morate spomniti, da je ta voda sveta; svojim otrokom morate povedati, da je sveta, da vsak odsev bistrega jezera pripoveduje o dogodkih in spominih iz življenja mojega ljudstva. Žuborenje vode je glas očeta mojega očeta. Reke so naši bratje, potolažijo nam žejo. Reke nosijo naše kanuje, hranijo nam otroke. Če vam prodamo to zemljo, se morate spomniti in učiti svoje otroke, da so reke naši pa tudi vaši bratje. Zato morate nuditi rekam dobroto, kakršne bi bil deležen brat. Vemo, da nas beli človek ne razume. Zanj pomeni del zemlje isto kot katerikoli drugi del. On je tujec, ki pride ponoči in odvzame zemlji vse, kar potrebuje. Zemlja ni njegov brat, ampak sovražnik; ko si jo podvrže, gre dalje. Za seboj pušča grobove svojih očetov, pa mu nič mar. Svojim otrokom odvzema zemljo, pa ga to nič ne briga. Grobovi njegovih očetov in zemlja, ki mu rojeva otroke – ostanejo pozabljeni. Do matere-zemlje in brata-neba se vede kot do stvari, ki jih je mogoče kupiti, oropati, prodati kakor živino ali svetel nakit. Njegov pohlep bo uničil zemljo in pustil za seboj samo puščo. Ne vem...

Naš način življenja se razlikuje od vašega. Pri pogledu na vaša mesta rdečega človeka zabolijo oči. Morda zavoljo tega, ker je rdeči človek divjak in ne razume stvari. V mestih belega človeka ni mirnega kotička. Ni kraja, kjer bi se slišalo odpiranje listja spomladi ali drhtljaj mušičinega krilca. Morda zato, ker sem divjak – preprosto ne razumem. Hrup žali moja ušesa. Je kaj vredno življenje, če človek ne more slišati osamljenega krika kozoroga ali nočnega prepira žab v mlaki? Jaz sem rdeč človek in ne razumem veliko. Indijanec ljubi mehki glas vetra, ko se poigrava po močvirju, in vonj sapice, ki jo osvežuje opoldanski dež ali borovje. Največja dobrina rdečega človeka je zrak. Diha ga vse živo: žival, drevo, človek. Vsem je ta dih potreben. Beli človek pa kot da ne zaznava zraka, ki ga vdihuje. Kot nekdo, ki dolgo umira, je neobčutljiv za smrad.

Če vam bomo prodali svojo zemljo, se morate spomniti, da je zrak za nas dragocen, da je njegovega duha deležno vse življenje. Veter, ki je dal mojemu dedu prvi vdih, bo sprejel tudi njegov zadnji vzdihljaj. Če vam prodamo zemljo, jo morate varovati kot svetinjo, kot kraj, kamor bo mogel priti tudi beli človek, da vdihne veter, oslajen z vonjem poljskega cvetja. Pretehtali bomo vašo ponudbo, da kupite zemljo. Če se bomo odločili za to, bom zahteval, da izpolnite tale pogoj: Beli človek se mora vesti do živali v tem kraju kot do svojih bratov! Sem divjak in ne razumem drugačnega življenja. Po prerijah sem videl tisoče bizonov, ki jih je iz drvečega vlaka ustrelil bledoličnik in jih pustil tam. Divjak sem in ne razumem, kako more železni konj, iz katerega se suklja dim, biti važnejši kot bizon, ki ga mi ubijamo samo, da bi preživeli. Kaj je človek brez živali? Ko bi zmanjkalo živali, bi človek umrl zaradi velike osamljenosti duha. Karkoli se bo zgodilo z živalmi, bo hitro zadelo tudi človeka. Na svetu je vse povezano.

Svoje otroke boste morali učiti, da je pod njihovimi nogami pepel naših dedov. Da bi spoštovali zemljo, jim boste rekli, da je zemlja polna življenja naših prednikov. Svoje otroke boste morali učiti tako, kot mi učimo naše – da je zemlja naša mati. Kar zadene zemljo, se zgodi tudi njenim otrokom. Če človek pljuva na zemljo, pljuva na samega sebe. Zemlja ne pripada človeku. Človek pripada zemlji. To dobro vemo. Vse je povezano med seboj, tako kot družino družijo kri. Vse je povezano. Človek ni stvarnik tkanja življenja, ampak samo vlakno v njem. Kar naredi s tkanjem, dela tudi s samim seboj. Celo beli človek, čigar Bog hodi in govori z njim kakor prijatelj s prijateljem, ne bo ušel skupni usodi.

Morda smo le bratje. Bomo videli. Eno vemo zagotovo, in to bo moral nekoč dojeti tudi beli človek: naš Bog je isti Bog. Morda mislite, da se lahko polastite tudi njega, kot se pripravljate, da boste vzeli vso našo zemljo. Toda, ne boste! On je Bog vseh ljudi in njegova milost je enaka za rdečega in belega človeka. Ta zemlja mu je vse. Oskruniti jo pomeni isto kot prezreti njenega stvarnika. Beli ljudje bodo izginili, morda celo prej kot druga plemena. Mažite samo svoje ležišče pa se boste neke noči zadavili v lastnem izmečku. Pri svojem ginevanju boste plamteli v ognju Boga, ki vas je pripeljal sem in vam z neko nepojasnjeno namero dal oblast nad to zemljo in rdečim človekom. Taka usoda se nam zdi bedna. Ne razumemo, zakaj pobijanje bizonov, zakaj krotenje divjih konj, zakaj je v globini gozda toliko duha po človeku, zakaj pogled na zelene bregove trgajo žice, ki govorijo. Kje so plazilci? Ni jih več. Kje je orel? Odšel.

Pravega življenja je konec. Začenja se boj za obstanek...«

Vir: Bugar, F. (1994). *Kako naj vam prodamo modrino neba - besede indijanskih poglavarjev*, Ljubljana: Samozaložba

KOŠ

Opomba	